

פרשת תרומה – שכתב הרב יובל שרלו

בעת שאנו ניצבים בפני פרוייקט לאומי גדול יש שתי דרכים: ראשונה בהן היא להטיל מס כללי על כל האזרחים. בדרך כלל זו שיטה יעילה מאוד, ואם מחלקים את החובה בצורה מוסרית הרי שהיא גם הצודקת ביותר. לא זו בלבד, אלא שהניהול הלאומי, הגודל, הידיעה מראש של התקציב, ועוד יתרונות רבים, הביאו אכן לידי כך שנושאים רבים מנוהלים על ידי המדינה. ברם, לדרך זו יש צללים רבים. ניהול שכזה מרחיק את המעורבות האישית, את ההתקשרות, את המחויבות האישית, את האינטימיות עם הפרוייקט הלאומי המבוטאת בחלק של כל אדם בו. לא זו בלבד, אלא שלכל דבר שנעשה בכפייה ומכוח חוק – יש מחיר מסוים.

אפשרות שניה, שהיא זו שעומדת במוקד הדרך להקמת המשכן, היא לייסד מגבית מרצון – "אל איש אשר ידבנו לבו". זו דרך מסובכת יותר וארוכה יותר, אולם דווקא משום כך יש בה יתרון עצום – הפרוייקט לא ייבנה בכפייה אלא ישתלב ברצונו של כל אדם ואדם, וכל התורם למבצע הגדול יחוש קשר פנימי עמוק משלו לכך. גם לה חסרונות רבים, כגון עליונותו של האדם העשיר על פני האחרים, ואפשרות שהמהלך לא יעלה יפה.

בפרשה שלנו נפתח פרוייקט גדול – הקמת המשכן. המשכן הוא מעין "הר סיני נודד" האמור להתהלך במדבר יחד עם הציבור כולו. זהו אינו דבר מה פרטי, כי אם מקום הקודש של האומה כולה. הקמתו מחייבת תקציב עצום. לא זו בלבד, אלא שהעובדה שחלק גדול מכלי המשכן מיוצר מזהב וכסף, ומשאר חומרי גלם יקרים מאוד – חייבים לפנות לגיוס לאומי. שמה של הפרשה מעיד על השיטה בה גוייס התקציב. הפרשה נקראת פרשת "תרומה", והשם מעיד על כך שהמשכן לא נבנה מתקציב שהושג במיסוי כפוי, כי אם ברצון פנימי של כל אדם לנדוב כמה שהוא ירצה. לא קשה לשער מפני מה נבחרה דרך התרומה על פני הדרך של מיסוי. המשכן הוא מקום בו צריך כל אדם לחוש את החיבור האישי שלו למקום המיוחד הזה; המשכן הוא מקום המבטא את הקשר שיש בין א-לוהים ואדם, וקשר זה אינו יכול להיות כפוי – הוא חייב להיות מתוך רצון פנימי עמוק; המשכן הוא מקום האמור לרכז את כל המחנה הנודד במדבר לקראת ארץ ישראל, ולהיות מוקד התייחסות של הציבור כולו, ועל כן יש חשיבות כי הוא ייבנה מתוך רצון פנימי של כולם. הרצון שכל זה ייעשה מרצון, מהתנדבות, מהתקשרות פנימית – הוא חיוני, ובשל כך "ויקחו לי תרומה". ואף על פי כן, אנו נקרא בעוד שבועיים את פרשת כי תשא, שבתחילתה מופיע סוג אחר של תקצוב המשכן: כל אדם נותן מחצית השקל, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט". שם תופיע ההשלמה מצדו השני של המטבע: השותפות השווה של כולם, ביסוס הנתינה על החובה ולא רק על ההתנדבות, חצי שקל המבטא את היות כל אחד מאתנו זקוק לשם השלמתו, ועוד יסודות רבים המקופלים שם. גם בחיים שלנו ישנם דברים שחייבים לעשות, והשלטון כופה אותנו לעשות, וישנם דברים שהם תלויים ברצון האישי והחופשי של כל אדם. טוב שיש תחומים בהם אנו יכולים לבחור את מידת ההתנדבות שלנו כלפיהם, והדבר גם מעניק לנו חירות גדולה, אך גם תובע מאתנו לא להתכנס רק בתוך העניינים שלנו, כי אם לתרום ממה שיש לנו – זמן, כסף, כישרון וכדו' – למשימות גדולות.